

Бондаренко О. Г.,

доктор наук з державного управління,
доцент, начальник кафедри
управління логістикою навчально-
наукового інституту підготовки
керівних кадрів,
Національна академія Національної
гвардії України
(м. Харків, Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ ОПЕРАТИВНОГО РІВНЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Проведення військової освіти, особливо оперативного рівня військової освіти, в умовах повномасштабної російсько-української війни – процес динамічний, який вимагає постійного розвитку і удосконалення відповідно до внутрішніх та зовнішніх загроз національній (воєнній, державній) безпеці, а також змін в соціально-політичній обстановці всередині держави, оперативній обстановці на лінії бойового зіткнення, організаційно-штатної структури військ, потреб військ щодо знань, навичок та умінь здобувачів професійної військової освіти.

Крім того, одним із основних факторів, які впливають на перспективи такого розвитку, є зміни в законодавчих та підзаконних актах з освіти (зокрема вищої освіти), впровадження нових стандартів вищої освіти та професійних стандартів. Так, з метою забезпечення готовності сил оборони України до надання відсічі збройній агресії проти України, досягнення високого рівня операційної сумісності, міжвідомчої взаємодії, координації дій Збройних Сил та інших складових сил оборони під час планування і проведення спільних операцій на рівні об'єднаних штабів за стандартами та процедурами НАТО, комплектування їх вмотивованим, професійним і освіченим особовим складом, поступового переходу до засад професійної армії, Постановою Кабінету Міністрів України в редакції від 30.12.2022 № 1490 була введена в дію Концепція трансформації системи військової освіти [1]. З метою набуття відповідних фахівців здатності розв'язувати завдання дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері державної безпеки, попереджати, виявляти зовнішні та внутрішні загрози державній безпеці, запобігати та протидіяти таким загрозам і для підготовки офіцерського складу державних органів спеціального призначення, військових формувань з правоохоронними функціями (Національної гвардії України) наказом Міністерства освіти і науки від 07.08.2024 № 1108 затверджено та введено в дію Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 251 Державна безпека [2]. У 2024 році командувачем Національної гвардії України (НГУ) затверджений Професійний стандарт «Офіцер оперативного рівня (військові формування з правоохоронними функціями)» [3], який, єдиний серед професійних стандартів

офіцерів оперативного рівня, внесений до Класифікатора професій ДК 003:2010 за номером 2425.

У відповідності до вимог зазначених вище документів в Національній академії Національної гвардії України впроваджені в освітню діяльність Освітньо-професійна програма (ОПП) другого (магістерського) рівня вищої освіти оперативного рівня військової освіти «Службово-бойова діяльність військових частин і з'єднань Національної гвардії України із забезпечення державної безпеки» за спеціальністю К1 Державна безпека [4] та Програма курсу підготовки офіцерів штабів оперативного рівня (військові формування з правоохоронними функціями) L-3 [5]. Дані програми функціонують паралельно в межах формальної та неформальної освіти, що забезпечує якісне задоволення потреб НГУ у високопрофесійних офіцерах оперативного рівня. Слід зазначити, що всі дисципліни (модулі) Програми курсу L-3 мають своє відображення у освітніх компонентах освітньо-професійної програми, яка повністю відповідає Професійному стандарту офіцера оперативного рівня (військові формування з правоохоронними функціями), а також Стандарту вищої освіти за спеціальністю Державна безпека, що підтверджена звітом експертної групи з акредитації освітньої програми, звітом експерта галузевої експертної комісії та закріплено Сертифікатом про акредитацію від 27.03.2025 № 10587 терміном дії до 01.07.2030 року.

Розглядаючи перспективи розвитку військової освіти оперативного рівня в НГУ в рамках неформальної освіти та аналізуючи вказані програми і описи освітніх компонентів (ОК) в них слід зупинитись на певних ключових, на наш погляд, моментах. Так, в Програмі курсу L-3 передбачається викладання ОК «Мистецтво війни», назва якого є не дуже вдалою з огляду на те, що в українській военній науці немає такого поняття як «мистецтво війни». На наш погляд в курсі підготовки офіцерів штабів оперативного рівня доцільно викладати ОК «Оперативне мистецтво», що є складовою Воєнного мистецтва, яке у свою чергу є однією з теорій Воєнної науки (наряду з Загальною теорією воєнної науки, Будівництвом збройних сил (сил оборони), Теорією військового виховання і навчання, Теорією тилу ЗС, Теорією озброєння, Теоріями окремих видів і родів військ (сил), Частковими теоріями інших військових формувань (інших сил оборони)), а також передбачає вивчення особливостей оперативного застосування НГУ при реагуванні на кризові ситуації мирного часу (надзвичайні ситуації регіонального та загальнодержавного масштабів, правового режиму надзвичайного стану, збройного конфлікту всередині держави), а також при участі у відсічі збройної агресії в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Інший приклад – ОК «Застосування військово-організаційних структур військових формувань з правоохоронними функціями у ході виконання завдань із забезпечення державної безпеки». На нашу думку такі блоки змістових модулів вказаної навчальної дисципліни як Застосування родів військ (артилерії, ППО та авіації) і Підтримка військ більше підходять до оперативного мистецтва або мають бути окремим ОК тому, що вони або не мають або мають опосередковане відношення до виконання завдань забезпечення державної

безпеки. Крім того, ніде не розглядається такий важливий вид забезпечення як «Психологічна підтримка», яке прийшло на заміну морально-психологічному забезпеченню і цілком є зрозумілим нашим партнерам з НАТО (psychological support).

Стосовно розвитку оперативного рівня військової освіти в рамках формальної вищої освіти, то ми вважаємо доцільним розробити Концепцію, ОПП, навчальний план, пройти процедуру ліцензування ОПП з робочою назвою «Службово-бойова діяльність військових формувань з правоохоронними функціями» спеціальності К1 Державна безпека. Назва такої ОПП повністю відповідатиме Професійному стандарту офіцера оперативного рівня (військові формування з правоохоронними функціями) адже НГУ саме і є таким формуванням, а її головний орган військового управління є органом управління оперативного рівня. На наше переконання освітні компоненти даної програми мають бути спрямовані на підготовку випускників до служби в штатних штабах та органах військового управління (ОВУ) оперативно-тактичного рівня (корпусів НГУ як оперативно-тактичних з'єднань, територіальних управлінь оперативно-територіальних об'єднань як ОВУ оперативно-тактичного рівня), Головного управління НГУ як ОВУ оперативного рівня, в штабах і ОВУ тимчасово створених угруповань НГУ, оперативних відомчих (у складі МВС) та міжвідомчих штабах при реагуванні на кризові ситуації мирного часу від надзвичайних ситуацій будь-якого характеру аж до правового режиму надзвичайного стану, а також в штабах сил оборони оперативного (оперативно-стратегічного) рівня при відсічі збройної агресії проти України.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Концепції трансформації системи військової освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2022 № 1490. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2024-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 27.09.2025).

2. Про затвердження Стандарту вищої освіти зі спеціальності 251 Державна безпека для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.08.2024 № 1108. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/07.08.2024/251.Derzhavna.bezpeka-mahistr-1108.vid.07.08.2024.pdf>. (дата звернення: 27.09.2025).

3. Професійний стандарт «Офіцер оперативного рівня (військові формування з правоохоронними функціями)». Наказ командувача Національної гвардії України від 30.12.2024 № 1337.

4. Освітньо-професійна програма «Службово-бойова діяльність військових частин і з'єднань Національної гвардії України із забезпечення державної безпеки» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Галузь знань К Безпека і оборона. Спеціальність К1 Державна безпека. Харків: Нац. акад. НГУ, 2025. 82 с.

5. Програма Курсу офіцерів штабів оперативного рівня (військові формування з правоохоронними функціями» L-3. Харків: Нац. акад. НГУ, 2024. 27 с.